

Szerbia

SZEREZD BE HELYBŐL, VAGY VÁLASZD A FAIR TRADE-T

SZEREZD BE HELYBŐL, VAGY VÁLASZD A FAIR TRADE-T

A méltányos kereskedelem és a rövid ellátási láncok szerepe a környezeti és társadalmi fenntarthatóságban

„Amikor Etiópiában jártam kávéültetvényeken, a kávéfarmerek el se hitték, hogy saját országunkban egy kávéra teljes heti fizetésüket költjük el, ilyen keveset látnak ők a profitból.” (Colin Firth)

Alapadatok

Korosztály 12–14–(18) évesek

Időtartam 45 perc + terepgyakorlat 135 perc + 45 perc

Tantárgy biológia, földrajz, történelem és állampolgári ismeretek, osztályfőnöki óra

Kulcs-kompetenciák anyanyelvi kommunikáció
szociális és állampolgári kompetencia
kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
természettudományos és technikai kompetencia

Kulcsszavak méltányos kereskedelem (fair trade), helyi termék, helyi termelők, rövid ellátási lánc (REL), fenntarthatóság

A foglalkozások összefoglalója

Sorszám	Cím	Módszer	Időtartam	Munkaforma	Helyszín
I. tanóra Mi fán terem a fair trade termék? (45 perc)					
1. feladat	Bevezetés	irányított beszélgetés, csapatmunka	10 perc	nagy csoport (osztály)	belső térben
2. feladat	A finomságom ára	szervezés, szerepjáték, értékelés	35 perc	páros gyakorlat, kis csoport	belső térben
3. feladat	Az én képzeletbeli fair trade boltom	kutatás, adatbázis készítés	több nap	házi feladat	otthon, településen
II. tevékenység Helyi termék helyből (135 perc)					
4. feladat	Ráhangolódás: Helyi termék vs. rövid ellátási lánc	irányított beszélgetés	15 perc	nagy csoport (osztály)	belső térben
5. feladat	Te honnan vásárolsz?	szerepjáték, interjú, elemzés	30 perc	kis csoport	iskolaépületben
6. feladat	Terepgyakorlat: Mohamed megy a hegyhez	terepgyakorlat, interjú, elemzés	60–90 perc	nagy csoport (osztály)	külső térben
III. tanóra Gyorskapcsolat a láncban (45 perc)					
7. feladat	Most mutasd meg! (REL típusok)	beszélgetés, szerepjáték, vetélkedő	30 perc	kis csoport	belső térben
8. feladat	Hol vásárolj?	ötletbörze, adatbázis készítés	15 perc	nagy csoport	belső térben

A modul vázlata

ÖSSZEFOGLALÁS

A modul során a gyermekek megismerkednek a méltányos kereskedelem problémakörével, a legfontosabb fair trade termékekkel, az élelmiszereket előállító termelők életkörülményeivel, és a lakóhelyük környezetében beszerezhető fair trade termékekkel. Megismerkednek a helyi termékek fogyasztóra, termelőre, környezetre ható előnyeivel és megtanulják értékelni azokat. Megismerik a rövid ellátási láncok legfontosabb típusait, és a településükön elérhető helyi termékeket.

CÉLOK

A modul célja, hogy a gyerekek elgondolkodjanak saját életkörülményeiken, és a kedvenc termékeiket előállító termelők életkörülményeivel kapcsolatban szociális érzékenységük felébredjen. Van-e, amiről le tudnak mondani? Hol vásárolhatnak fair trade terméket? Cél, hogy érzelmi kötődés alakuljon ki bennük a helyi termékek iránt, a különféle előnyök ismerete, a személyes kapcsolatok és saját érzékszervi tapasztalataik nyomán. Legyenek nyitottak a nem reklámozott, de környezettudatos REL módszerekkel értékesített termékek felé.

ESZKÖZÖK ÉS ANYAGOK

- I. tanóra –** A teafőzéshez szükséges dolgok és 3 doboz tea fejlődő országokból.
1. feladathoz
- I. tanóra –** Képek fair trade növényekről.
2. feladathoz
- I. tanóra –** 2 db poszternek alkalmas kartonpapír (100x70 cm), különböző színű tollak vagy ceruzák, ollók, színes papírok, színesben kinyomtatott fair trade logó innen:
3. feladathoz goo.gl/4q58Gs
- III. tanóra –** Fehér flip chart/poszter papír és színes filcek.
8. feladathoz

ELŐKÉSZÜLETEK

- I. tanóra** Az 1. foglalkozásra főzzünk teát, amit mindenki megkóstolhat.
A 2. feladathoz nyomtassuk ki néhány példányban, vagy vetítsük ki a Diákoldalról a képeket fair trade élelmiszerek anyanövényeiről és a termésekről! Nyomtassuk ki a Diákoldalról a 2. feladat táblázatát (2 példány) és vágjuk fel kártyákra!
- II. tevékenység** Nyomtassuk ki a Diákoldalról az 5. feladatot (2–3 példány) és vágjuk fel oszlopokra!
- III. tanóra** Nyomtassuk ki a Diákoldalról és a 7. feladatot (4 példány) és vágjuk fel csíkokra!

TÉR, TEREM ELRENDEZÉSE

Rendezzük úgy az asztalokat és a székeket, hogy csoportokban tudjanak dolgozni a gyerekek, illetve legyen egy nagyobb hely a bemutatókra.

KAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Minden gyerek fogyaszt kakaót, teát, csokoládét, trópusi gyümölcsöket, de nem tudják, honnan ered, és milyen körülmények között termesztik azokat. Sok hagyományosan előállítható élelmiszernek ma már csak az élelmiszeripari, nagyüzemi változatát fogyasztjuk (joghurt, sajtok, bolti méz...) Milyen is az eredeti? Miért jó?

Mi a méltányos kereskedelem (fair trade)?

Egy szervezett nemzetközi mozgalom, melynek célja, hogy a harmadik világbeli termelők társadalmi helyzetét és életkörülményeit javítsa, környezettudatossági szempontok figyelembevételével. A méltányos kereskedelemben foglalt jellegzetes árucikkek a banán, kakaó, kávé, tea, pamut, cukor, vágott virág, narancslé, trópusi gyümölcsök, rizs, méz, fűszerek, borok, sportlabdák, arany és gyémánt.

A fenti árucikkeket termelők sokszor nagyon szegényes és rossz munkakörülmények között dolgoznak. A szállás, higiéniai viszonyok nem megfelelők, munkavédelmi felszerelés nincs. Jellemzően napi 10–12 órát dolgoznak minimális (napi 2–3 dollár) bérért. Gyakori a gyermekmunka, milliónyi 5–17 éves kiskorú dolgozik a földeken. A terményeket felvásárló multik közti árverseny miatt nagyon nyomottak az árak. Az árképzést nem a valódi piac, hanem árutőzsdei ügyletek határozzák meg. Az olcsó termékekre az igény egyre nő. A méltányos kereskedelem célja a termelés társadalmi és környezeti fenntarthatóságának biztosítása. A fair trade márkával ellátott termékekért a vásárlók többet, átlagosan +30–50%-ot fizetnek. A termékgyártóhoz befolyt felárból a termelők részesülnek: a cégek a nemzetközi fair trade szervezetekkel (pl. Fair Trade International) és a termelők helyi szakszervezeteivel együttműködve meghatározzák a termelők életkörülményeiben legkritikusabb pontokat, hiányosságokat, és ezeket anyagilag támogatják. A termelők valamennyivel több bért kapnak, jobb a lakókörülményeik, több az infrastruktúra, jobb munkakörülmények között dolgozhatnak. A szakszervezetekkel együtt hosszú távú fenntarthatósági koncepciót dolgoznak ki, a fair trade földeken termelők képzéseken vehetnek részt, gyermekeik iskolába járhatnak. A fogyasztói oldalról nézve a magasabb árért cserébe a fair trade termékek fenntarthatóak, és garantáltan jó minőségűek. A fogyasztókat tájékoztatják a hagyományos kereskedelem igazságtalanságáról, segítői tudatukat növelik. Az emberi jogokat, vállalati társadalmi felelősségvállalást és környezetbarát megoldásokat hangsúlyozzák.

A 2. feladatban szereplő szituációs kártyák valós történeteket és élethelyzeteket említenek, kitalált vagy átírt nevű szereplőkkel.

Rövid ellátási láncok (REL, short food supply chains)

Olyan, változatos módszereket felölelő értékesítési csatornák, ahol a termelő terméke rövid úton, közvetlenül jut el a vásárlóhoz. Tipikus formái például a termelői piacok, gazdaudvarok, heti szatyor/dobozrendszer, termelői szövetkezeti boltok, fesztiválokön való értékesítés, borutak, webáruház, stb. (A megvalósítás fajtáit a 7. feladatban tekintjük át).

A rövidség jelenti az ellátási láncban való közvetlenséget, a vásárló a nagy- és kiskereskedelmi lépések kihagyásával, közvetlenül vásárol a termelőtől. A rövidség utal emellett a kis földrajzi távolságra a termelési és fogyasztási hely között; a legtöbb REL helyi terméket értékesít, a termék nem utazik 50 km-nél többet. Utal a szoros társadalmi kapcsolatokra, hiszen a termelő és fogyasztó ismerheti egymást. A fogyasztó megtudhatja a termék eredetét, előállításának módját, akár a termelés helyszínére is ellátogathat, hogy megtudja, mit is eszik valójában. Utal a természetközelségre, mert a termék hagyományos, természetközeli gazdálkodással készül, a szállítási és raktározási környezetterhelés minimális. A fogyasztó is közelebb kerül a természeti és fenntarthatósági ismeretekhez. A hagyományos, ill. bio módszerekkel előállított élelmiszerek egészségesebbek és finomabbak a nagyüzemieknél. A közelség gazdasági természetű is, mert a bevétel helyben marad, és a helyi gazdaságot támogatja. A kereskedelmi lánc közbelső tagjainak kimaradásával a termelő haszna is nagyobb.

A legtöbb REL típusban vannak jellemző helyszínek, ahol a termelő és a vásárló találkozik (pl. saját udvar, termelői piacok, beszállítás helyi közétkeztetésbe). Jellemző rájuk a kis üzemméret és termelési volumen. A REL típusokban a környezeti és gazdasági fenntarthatóság megjelenik, típustól függően kisebb vagy nagyobb mértékben.

Mind a méltányos kereskedelem, mind a REL mozgalom globalizációellenes, a fenntarthatóságot és sokféleséget támogatják.

I. TANÓRA | Mi fán terem a fair trade termék?

1. feladat. Bevezetés (10 perc)

A tanár főzött teával várja a diákokat. Mindenki kap egy csésze teát, megnézik a dobozt. Beszédbe elegyedünk: Mit iszunk? Honnan van? Hogyan termesztik? Mennyit keresnek a teaültetvényen dolgozók? Mennyit dolgoznak? Mi az a méltányos kereskedelem?

2. feladat. A finomságom ára (35 perc)

Osszuk a gyerekeket párokba (24 főig) vagy kettes és hármas csoportokba (24 fő fölött). A tanár olvassa fel a Tanári oldalon a felsorolt 5 fair trade élelmiszer ismertetőjét! Mutatassuk meg a Diákoldal képeit az anyanövényekről, és a termésekről! Minden ismertető után válasszanak kedvük szerint a párok egy-egy élelmiszert, amit szeretnek. A kávéhoz és a kakaóhoz 3–3 pár, a teához, banánhoz és narancshoz 2–2 pár jusson!

Az azonos élelmiszert választó párok dolgozzanak ezután egy csapatban. Osszuk ki a diákoknak a 2. feladathoz tartozó szerepkártyákat, a termékek szerint, minden párosnak egyet. Olvassák el, és beszéljék át. A pár egyik tagjának kell majd felolvasnia a kártya szövegét, míg a másik eljátssza a szereplőt. Beszélhet is. Ha több szereplős a történet, a csoport többi tagjai is segíthetnek. Először az élelmiszert fogyasztó nyugati szereplővel kezdjük, utána a terméket előállító harmadik világbelivel, majd, ha van ilyen kártya, a fair trade ültetvényen dolgozóval. A tanár kérdezze meg a csoport mindkét/mindhárom szereplőjét a csoportbemutató végén: Szereted a pl. kakaót/csokoládét?

A feladat végén vitassuk meg az alábbi kérdéseket:

- Milyen ára van kedvenc mindennapi ételemnek/italomnak?
- Miért fizetnek olyan keveset a termelőknek?
- Miért dolgoznak nehéz körülmények között?
- Miért van szükség gyermekmunkára?
- Van olyan termék, amiről le tudok mondani?
- Miért jó, ha fair trade terméket vásárolok?
- Hol kaphatok ilyen termékeket?

3. feladat. Az én képzeletbeli fair trade boltom (Házi feladat, több nap)

A diákoknak adjuk ki a következő kutatómunkát: keressenek minél többféle fair trade terméket, amit meg tudnak vásárolni. Először a helyi település élelmiszerüzleteit, bioboltjait, drogériáit járják végig, majd a nagy bevásárlóközpontokat, esetleg távolabbi nagyvárosok fair trade árusítóhelyeit. Az internetet is használhatják, webshopokat is kereshetnek.

Feladatuk, hogy gyűjtsék össze a termék nevét, márkáját, azt, hogy hol kapható, és mennyibe kerül.

Készítsenek ebből egy listát, ahol a termékfajtákat csoportosítják. Ezekkel rendezhetik be saját képzeletbeli fair trade boltjukat. A listát nyomtassuk ki, és adjuk oda mindenkinek, a gyerekek mutassák meg szüleiknek is. Nyomtassuk ki nagy méretben, ragasszuk egy poszterre. Készítsünk egy másik, figyelemfelhívó posztert is: ragasszuk rá a fair trade logót, rajzoljunk mellé méltányos kereskedelemmel kapcsolatos dolgokat (termékek, boldog termelők, áthúzott gyermekmunka, stb.). Írjunk mellé figyelemfelkeltő szlogeneket. Helyezzük el ezeket az iskola egy jól látható pontján.

II. TEVÉKENYSÉG | Helyi termék helyből

4. feladat. Ráhangolódás: Helyi termék vs. rövid ellátási lánc (15 perc)

Beszéljük át röviden az alábbi kérdéseket:

Mit nevezünk helyi terméknek? Hogy működik a rövid ellátási lánc (REL)? Mi a kettő kapcsolata?

Miért jó a helyi termék a termelőnek? A vásárlónak? A környezetnek?

Kinek jó a REL? Kinek nem jó? (válaszok: Háttér)

5. feladat. Te honnan vásárolsz? (30 perc)

A tanulókat öt csoportra osztjuk.

1. csoport: A tanulók alakítsanak ki egy árusítóhelyet az iskola osztálytól legtávolabbi pontján. Messze vannak, de bio-élelmiszert árusítanak, csak saját előállítású terméket árulnak. Mindent tudnak a termékről, és nagyon kedvesek a vevőkhöz. Minden kérdésüket készségesen megválaszolják, és kóstolót kínálnak.

2. csoport: Kissé közelebb vannak az osztályteremhez. Vizonteladók, akik közvetlenül a termelőktől vásárolják a kínált termékeket. Az árukról, előállításukról kevesebbet tudnak, de biztosak abban, honnan származnak a termékeik.

3. csoport: Ők vannak a legközelebb az osztályteremhez, a vevőkhöz. Hipermarketekben dolgozó eladók és árufeltöltők. Az árult termékről csak annyit tudnak mondani, hogy friss és jó, de valójában semmit sem tudnak róla.

A 4. és 5. csoport: A két csoport feladata, hogy bejárják az árusítóhelyeket, és minél többet megtudjanak a termékekről.

Az eladó csoportok találjanak ki olyan élelmiszereket, amiket árusíthatnak. A diákok számára a felteendő kérdéseket és válaszokat adjuk oda nekik, lemásolva a Diákoldalról (min. 2 példány).

A feladat végén vitassuk meg a tapasztalatokat. Melyik eladótól kényelmes venni? Melyiktől érdemes venni? Miért?

6. feladat. Terepgyakorlat: Mohamed megy a hegyhez (60–90 perc)

Piaclátogatás és kóstoló: menjünk el a helyi piacra. Mindenki hozzon magával pár száz forint költőpénzt. Nézzük végig a termékkínálatot. Vásároljunk közösen kóstolót minél több helyi termékből. Osszuk szét egymás között, mindenki kóstoljon meg egy kicsit. Beszéljünk a termelővel: Tegyük fel neki az 5. feladat kérdéseit. A végén közösen beszéljük meg: Mi mindent lehet itt kapni, amit boltban szoktatok vásárolni? Milyen ízűek a boltiakhoz képest? Drágábbak vagy olcsóbbak? Visszajönnél ide vásárolni? Mít vennél ekkor?

III. TANÓRA | Gyorskapcsolat a láncban

7. feladat. Most mutasd meg! (REL típusok) (30 perc)

Osszuk az osztályt 4 csoportba. Másoljuk le a Diákoldalról a REL táblázatot 4 példányban, és a REL szövegeket 1 példányban. A REL szövegeket vágjuk fel csíkokra.

Röviden, szóban beszéljük át a különböző REL fajtákat, hogy a diákok megismerkedjenek velük.

Az első csoport húz egy csíkot. Ezen a REL egyik módja van rajta, rövid magyarázattal, hogy a diákok úgy is megértsék, ha még nem jegyezték meg. A csoport tagjainak el kell játszani az árusító tevékenységet. Hangulatszavakat mondhatnak, de a témára utaló szót nem. A többi csoportnak ki kell találnia, miről van szó. Segítségül megkapják a 7. feladat REL táblázatát. Ezen azonban 16 REL tevékenység van, és csak 12-ről lesz szó.

A lapról nem találgathatnak össze-vissza, minden csoportnak legfeljebb 2 javaslata lehet. Amelyik csoport először kitalálja, az kap 1 pontot. Akinek két rossz találata volt, kiesik abból a körből. A bemutató csapat is kap 1 pontot. Ha viszont 1,5 perc alatt nem sikerül senkinek kitalálni, a bemutató csapat elveszti a pontot, és idő-hosszabbítást kap. A csapatok pontjait vezessük a táblán. Minden megoldás után beszéljük át az adott ellátási lánc típus előnyeit és hátrányait a termelőre és a vásárlóra nézve. Mondjanak példát a diákok, hol találkoztak már ilyennel?

8. feladat. Hol vásárolj? (15 perc)

Csináljunk ötletbörzét arról, hogy környezetünkben hol vannak helyi terméket árusító őstermelők, és ők mit termelnek/készítenek. Színes filcekkel írjuk fel ezeket egy poszter papírra (termék, termelő neve, elérhetőség), és helyezzük ki az osztályteremben. Valahányszor egy tanuló, vagy szülei egy felírt termelőtől vesznek terméket, húzzanak egy strigulát a termelő neve alá. Ki lesz két hónapon belül a legnépszerűbb? Kitől nem veszünk sosem? Miért?

Irodalom:

- Ransom, D.: *Mellébeszélés nélkül: Útmutató a méltányos kereskedelemhez*. Budapest, 2007, Végegyet.
- Gulyás E.: *Tudatos vásárlók könyve*. Budapest, 2008, Tudatos Vásárlók Egyesülete – Ursus Libris.
- Goleman, D.: *Zöld út a jövőbe – A tudatos vásárlás mindent megváltoztathat*. Budapest, 2009, Nyitott Könyvműhely.

Internetes oldalak:

- Fair trade:
www.fairtrade.net
goo.gl/tAV00Y (fairtrade.net – Meet the producers)
goo.gl/WpsF03 (Fairtrade Premium)
goo.gl/Q7YaC0 (foodispower – Child Labor in the Chocolate Industry)
goo.gl/pT9qKG (coha – Made in Brazil: Confronting Child Labor)
goo.gl/Kh3Rq (tudatos vásárló – Mi a méltányos kereskedelem)
- Rövid ellátási lánc:
goo.gl/GlKwVP (Benedek Zsófia: A rövid ellátási láncok hatásai)

Szerezd be helyből, vagy válaszd a fair trade-t – Diákoldal

2. feladat. A finomságom ára TERMÉS ÉS ANYANÖVÉNY KÉPEK. BANÁN, KAKAÓ, TEA, NARANCS, KÁVÉ

Szerezd be helyből, vagy válaszd a fair trade-t – Diákoldal

2. feladat. A finomságom ára. SZEREPEK

Wahyuni, 25 éves fiatal nő, Szumátrán lakik. Most csatlakozott a KoKoWaGayo nevű szervezethez, ami az első női kávétermesztő szövetkezet Dél-Ázsiában. Eddig csak a férje volt tagja egy másik szövetkezetnek, a nőknek nincsenek jogaik ezen a vidéken. Bár már 10 éve ültetvényen dolgozik, most tanulhat először a kávétermesztésről, a talajvédelemről és gazdasági ismeretekről. **(KÁVÉ – fair trade)**

Emma, 13 éves lány, Németországban lakik. Evés után mindig isznak gyümölcslevet, vagy üdítőt. Emma reggelire és vacsorára is narancslevet iszik, ha szomjas több pohárral. Nem gond, apukája könnyen megveszi a karton narancslevet a közeli szupermarketben. Vízet sosem isznak, néha ásványvizet. **(NARANCS – fogyasztó)**

Gregorio, 12 éves kolumbiai fiú. Családja egy banánültetvényen dolgozik a Banana Uraba cégnek. Nincs saját lakásuk, túlszűfolt és piszkos munkásszállón laknak, egy szobában hatan. A Fairtrade Alapítvány Fairtrade Premium támogatásának köszönhetően, a helyi banántermesztő szövetkezet közreműködésével most 186 család juthat saját otthonhoz. Gregorio már nagyon várja, hogy saját lakásuk legyen. **(BANÁN – fair trade)**

Suzan, 14 éves angol lány. Családjához hasonlóan szereti a teát. Reggelire is azt iszik. A délután ötórai teán az egész család részt vesz: Kicsit később fogyasztják, hogy mindenki hazaérjen a munkából. El sem tudja képzelni a napokat nélküle, bár maga sem tudja, melyik a fontosabb: a meleg tea íze, vagy az együttlét. **(TEA – fogyasztó)**

Aly, 12 éves afrikai fiú. Burkina Fasóban született, de családja nagyon szegény, így eladták őt, hogy ne kelljen éheznie. Elefántcsontparton dolgozik egy kakaóültetvényen. Kemény munkája van: reggel hatkor kezdik a napot, naplementéig dolgoznak. Szerencsésnek érzi magát, mert az a munkája, hogy felmásszon a fákra, és macsétával levágja a kakaóbabokat. A nagyobb fiúk a földön dolgoznak, összeszedik a terméseket, és hatalmas zsákokba rakják. Két fiú kell, hogy felrakja a zsákot egy harmadik hátára. Ők kapnak is, ha nem elég gyorsak, vele csak kiabálnak. A lányok bontják a kakaót, kézzel, macsétával. Gyakran megvágják magukat. Aly örül, hogy van mit ennie, de szeretne felnőtként könnyebb munkát végezni. **(KAKAÓ – termelő)**

Milen 11 éves bolgár fiú. Vidéken laknak, apja mezőgazdasággal foglalkozik, anyja az udvar körüli teendőket látja el. Sok állatuk, zöldségkertjük és gyümölcsfáik vannak. Mint minden rendes gyerek szereti a csokit. De nem túl gazdagok, így anyukája beosztja: minden nap egy csíkot kaphat csak a táblából. Idénygyümölcsből és házi tejtermékből viszont annyit ehet, amennyit csak akar. Osztálytársai csodálkoznak, hogy nem költi minden zsebpénzét csipszre és édességre. **(KAKAÓ – fogyasztó)**

Yaritza, 10 éves Közép-amerikai lány. Nicaraguában laknak. Az aratási időszakban családjával egy kávéfarmon élnek, ahol egy egyszintes, 50 fős, nyitott oldalú bungalowban laknak a többi munkással együtt. Az egész család dolgozik, neki is be kell segítenie. Apja napi három dollárt keres, anyja kettőt. **(KÁVÉ – termelő)**

Linda 16 éves amerikai lány. Washington államban lakik. Túlsúlyos, súlya 100 kg fölött van. Nem zavarja nagyon, több barátnője is molett. Imádja az édesseget. Csokit eszik csokival, sütit, juharszirupot és kakaót. Jókedvű, de hamar hiányérzete és szorongása lesz, ha nem kap csokit. Szüksége van rá, különben mi jó is van ebben az életben? **(KAKAÓ – fogyasztó)**

Juan, 11 éves Dél-amerikai fiú. Brazíliában családjával egy narancsföldön dolgoznak. Büszke apjára, aki sokat áll a létrán, hogy a 30 kg-os zsákokat teleszedje. Egy nap akár 2 tonna gyümölcsöt is leszed, amiért 9 eurót kap. Juan szeretne iskolába járni, de nem teheti: az ő munkájára is szükség van a család megélhetéséhez. **(NARANCS – termelő)**

Dani, 16 éves magyar srác. Egy pesti lakótelepen lakik. Szereti a banánt, mert nem csak üdít, de laktató is. Télen sokat vesznek, amikor akciós a hipermarketekben. Anyukája azt mondja, megéri, mert olcsóbb, mint a hazai alma vagy a körte. **(BANÁN – fogyasztó)**

Fathima, 10 éves ázsiai lány. Családjával Srí Lankán laknak, egy teaültetvényen dolgoznak. Írni és olvasni nem tud, hiszen eddig sosem járt iskolába – helyette anyukájának segített a teaszedésben. Iskola van egyébként a szomszéd faluban, de az 20 km-re fekszik tőlük, és az út is nehéz. A Fairtrade Premium jóvoltából megvettek egy iskolabuszt, úgyhogy egy hónapja már iskolába jár, az összes többi falubeli gyerekekkel együtt. Azt mondja, sokkal könnyebb az élete, mint mikor az ültetvényen dolgozott. **(TEA – fair trade)**

Christopher 16 éves amerikai srác. Szülei sok kávé isznak, természetes, hogy ő is. Általában későn fekszik, esténként filmet néz és gépen játszik. Reggel szüksége van a kávéra, anélkül zombinak érzi magát. Ha elutaznak, és nem jut kávéhoz, nehéz vele együtt lenni. Nem tartja magát kavéüggőnek – ahogy az USA lakosságának 90%-a sem, akik naponta rendszeresen kávéznak. **(KÁVÉ – fogyasztó)**

Szerezd be helyből, vagy válaszd a fair trade-t – Diákoldal

5. feladat: Te honnan vásárolsz?

A csoportok kérdései és válaszai. Két példányban nyomtassuk ki, és vágjuk fel oszlopokra.

Kérdések a 4. és 5. csoportnak	Az 1. csoport válaszai	A 2. csoport válaszai	A 3. csoport válaszai
1. Frissek a termékek?	1. Itt minden friss, kora reggel kelünk, hogy frissen készítsük el.	1. A termékek a polcokon mindig frissek.	1. Termékeink mindig jó minőségűek. Mennyit szeretne?
2. Te készítetted/termesztetted a terméket?	2. A családom csinálja, nem én magam.	2. Nem. A helyi termelőktől szerezem be az árut.	2. Termékeink mindig jó minőségűek. Mennyit szeretne?
3. Mióta foglalkozol termeléssel?	3. Ez nálunk családi hagyomány. A szüleim kezdték el, most a gyermekeim is ezt tanulják.	3. Nem magam termelek.	3. Termékeink mindig jó minőségűek. Mennyit szeretne?
4. Megéri ezzel foglalkozni?	4. Sokat dolgozom, de örömmel tölt el, hogy jó minőségű és egészséges élelmiszert adhatok a vevőimnek, és hogy meg is élünk belőle.	4. Igen, de csomó más árut is kell forgalmazzak.	4. Termékeink mindig jó minőségűek. Mennyit szeretne?
5. Hogyan tudod garantálni a minőséget?	5. A minőségért szavammal felelek. Bármikor bejöhetsz a gazdaságunkba, és megnézheted, hogyan készülnek a finomságok.	5. A termékek minőségiek. A termelők felelnek érte.	5. Termékeink mindig jó minőségűek. Mennyit szeretne?
6. Hogyan viseled, ha valakinek nem ízlik?	6. Ilyen ritkán történik, de a negatív visszajelzések is fontosak a számomra.	6. A vásárlók könyvébe beírhatja megjegyzéseit.	6. Termékeink mindig jó minőségűek. Mennyit szeretne?

Szerezd be helyből, vagy válaszd a fair trade-t – Diákoldal

7. feladat: Most mutasd meg! (REL típusok)

REL táblázat, a kitaláló csoportoknak. A játék során előforduló kifejezések mind benne vannak (12)

beszállítás helyi közétkeztetőknek	heti szatyor/ dobozrendszer	tematikus utak, termékutak	szupermarketeknek értékesítés
kamratúrák	termelői piac	webáruház	minőségbiztosítási rendszerek
védjegyek	regionális termékek	gazdaudvari értékesítés	termelői szövetkezeti bolt
vendégasztal	helyi vendéglátóknak értékesítés	fesztiválok	értékesítés kívándoroltaknak

REL szövegek, a mutogató csoport húzzon belőle!

TERMELŐI PIAC: A helyi terméket előállító őstermelők a helyi piacra viszik árujukat.

ÚT MENTI ÉRTÉKESÍTÉS: Út mentén árusítják az út menti földről, vagy a közelből szedett friss élelmiszert.

GAZDAUDVARI ÉRTÉKESÍTÉS: Településen, saját kitáblázott gazdaudvarában árusít a termelő.

SZEDD MAGAD AKCIÓ: A gyümölcsösben a vevő szedi le a fáról a gyümölcsöt, a kijáratnál lemérik és fizet érte. Közben szabadon ehet :)

VENDÉGASZTAL: A saját portán megszálló vendég számára házi előállítású finomságok felszolgálása, 15 főig.

HETI SZATYOR/DOBOZRENDSZER: A helyi terméket kedvelő vevő a termelési időny elején adott összeggel beszáll a gazda gazdálkodásába. Cserébe minden héten dobozban/szatyorban kap éppen termő idényzöldségeket/gyümölcsöket. Ezeket házhoz szállítják, vagy átvevőpontba mehet érte.

WEBÁRUHÁZ: A termelő interneten értékesíti a termékeket, postán/futárral küldi ki a megrendeléseket.

TERMELŐI SZÖVETKEZETI BOLTOK: Hasonló, vagy egymást kiegészítő termékeket előállító őstermelők összefognak, és közösen egy helyi boltot alakítanak ki. Itt csak a saját portékájukat árulják, eladót vagy felvesznek, vagy egymást beosztva maguk árulnak.

SZUPERMARKETEKNEK, SPECIÁLIS BOLTOKNAK ÉRTÉKESÍTÉS: Szupermarkettel vagy biobolttal szerződve a helyi termelő rendszeresen szállít be ezeknek.

HELYI VENDÉGLÁTÓKNAK ÉRTÉKESÍTÉS: Az őstermelő helyi vendéglők, éttermek számára szállít be saját árut.

BESZÁLLÍTÁS HELYI KÖZÉTKEZTETŐKNEK: Az őstermelő helyi menzákkal szerződik, nekik szállít be élelmiszert.

TEMATIKUS UTAK, TERMÉK UTAK: Adott termék előállítási helyein végigvezető útvonal, állomásain a régióra jellemző terméket termelik. Pl. borutak, alma út.

FESZTIVÁLOK: A helyi terméket előállító termelő a fesztiválon, saját standjánál árusít.

VÉDJEGYEK: Minőségbiztosítási rendszert tartalmazó védjegy, ami garantálja a termék jó minőségét. A védjegy megszerzése után, folyamatos minőség-ellenőrzés mellett a termék kereskedelmi forgalomba kerülhet, pl. szupermarketekben is.

2. feladat. A finomságom ára.

Olvassuk fel az alábbi fair trade élelmiszerek ismertetőit a diákoknak:

Banán: Egyike a legősibb gyümölcsöknek. Dél-Ázsiában őshonos, évszázadok alatt onnan terjedt szét. Egyszikű évelő növény, az egyik legnagyobb lágyszárú növény a világon. Levelei egymásra borulva 3–5 méter magas áltörzset formálnak. Bogyótermése van, számos egymáshoz préselt termés található egy banánrúdban. A banán különösen fontos Kelet-Afrikában, ahol az élelem 50%-át teszi ki. A világ ezen részén az éves fogyasztás több mint 400 kg/fő. Minden évben 100 milliárd banánt eszünk meg a Földön.

Kakaó: A kakaó 4–8 méteres fákra nő, trópusi éghajlaton. Az arasznyinál is nagyobb, sárgásbarnára száradó termésekben kemény, barna magok százai ülnek, ezeket hívják kakaóbabnak. A friss nedves termés megehető, a száraz kakaóbabból kakaóport és kakaóvaját állítanak elő. A kakaófa termését először a Közép-Amerikai maják használták: a megőrölt kakaóbabokat kukoricaliszttal, vízzel, esetleg mézzel keverve, vaníliával ízesítve, habos italként fogyasztották. A csokoládégyártáshoz a friss kakaóbabokat rövid ideig erjesztik, napon szárítják, megpörkölik, hántolják és magas hőmérsékleten (42°C) apróra őrlik. A kakaóbabból megolvadó zsírok miatt folyékony kakaófolyadékot (cocoa liquor) kapnak. A lehűlt és megszilárdult kakaófolyadék a kakaómassza. Csokoládé gyártásakor a kakaómasszához kakaóvaját adnak, és édesítik. Kakaópor kinyerésekor a masszából kipréselik a kakaóvaját, a maradékot pedig porállagúvá darálják.

Tea: A tea története négyezer évre nyúlik vissza. A legenda szerint Sen-Nung kínai császár fedezte fel a teakészítés receptjét: Utazása közben forralt vizébe a szél véletlenül belesodort egy tealevelet. A víz hamar megszíneződött, és illata lett a folyadéknak. Megkóstolta, és megkedvelte az ízét, és frissítő hatását. A tea nedves szubtrópusi éghajlaton nő. Örökzöld fa, mely 5–6 méterre is megnőne, de az ültetvényeken 1–1,5 méteresre visszametszik. A teacserje leveleit gyorsan dolgozzák fel: fekete teánál a fonnyasztott és megsodrott leveleket fermentálják, majd tüzeléssel szárítják; zöld teánál a fermentálás elmarad, így ennek magasabb antioxidáns tartalma van.

Narancs: A narancsfa a szerelem és házasság szimbóluma sok társadalomban. A narancs örökzöld, fehér virága van, termése C vitaminban gazdag. Eredetét tekintve Indiából és Kínából származik, de a mediterráneumban is kiválóan nő. A narancs a legtöbbit forgalmazott gyümölcs a világon. A legnagyobb narancslétermelő ország Brazília, ahonnan a narancslé sűrítmény formájában, hajókon érkezik Európába.

Kávé: A kávé kávécserjék szárán növekvő, fehér virágokból megérő, piros bogyójú gyümölcs. A kávécserje trópusi, egyenletes csapadékeloszlású éghajlaton, magasabb területeken, jó termőtalajon nő. A termést hozó kávécserje ágait sűrűn borítják a piros kávébogyók. A kézzel leszedett kávészemeket napos helyeken egy hónapig szárítják, majd géppel lehántolják a termeshúst a kávébabokról. További tisztítás és válogatás után szállítják, majd utolsó fázisként pörkölik.